

THEDE PALM:

Resor i Östeuropa

En svårighet med Gunnar Hägglöfs bok "Det andra Europa" (Norstedts 1981), som behandlar Sovjetunionens sex satellitstater Östtyskland, Polen, Tjeckoslovakien, Ungern, Rumänien och Bulgarien, är att finna ut hur författaren egentligen bedömer sin egen roll i vad han skriver. Ibland uppträder han uttryckligen som turist. I andra fall vill han vara reporter och återger intervjuer. Slutligen och oftast gör han sammanfattningar av vad han läst eller inhämtat på annat sätt. Det hela presenteras i en något blandad form med korshänvisningar och upprepningar, som gör ett förbryllande intryck. Att författaren velat ha det så betvivlas inte, men varför han så velat är inte helt lätt att gissa.

Som turist är han minst lyckad. Det finns turistbroschyrer som är lika bra som han. Hans iakttagelser kan exempelvis vara sådana som han noterat på högt räknat tre och en halv sida om Slovakiet. Han konstaterar att alla där är på gott humör och får detta bekräftat vid en kopp kaffe med en i övrigt okänd äldre herre. "Ni är inte den förste som upptäckt det," sade denne "med ett skrott". Han tillade att slovakerna nog alltid varit ett gladare folk än tjeckerna. Inte bara de som odlar vin är glada. Även den härdiga bondbefolkningen i Tatrabergen är lika glad. Det låter ju bra.

Att arbeta som reporter är en konst, som Hägglöf inte behärskar. Det gäller att få folk att tala, och där språksvårigheter finns måste möjligheterna med andra språk undersökas. I Prag hittade Hägglöf en person som talade både tyska och franska och underhöll sig därför med denne flera gånger. Men i Prag var det redan före kriget svårt att reda sig med tyska, tills man kommit på det enkla medlet att visa att man inte var tysk. Då flöt tyskan

ledigt. I Ungern kunde Hägglöf begagna sin franska, men han fick få kontakter. Hur han intervjuteknik fungerade framgår av ett samtal med en person som talade fritt. "Vägar jag fråga er om rumänerna? insköt jag småleende." Småleendet syftade på att svaret väntades bli att ungrare tycker illa om rumäner. Det kom också, och klichéerna noterades för att återges i boken.

Lyckligtvis är Gunnar Hägglöf som tränad diplomat bättre än så här. Hans studier är baserade på mer litteratur än en ganska otillräcklig förteckning något orättvist tycks visa och hans sammanfattningar ger god upplysning för läsaren. Särskilt kan Ungern anbefallas men också Tjeckoslovakien. I samband med Prag finns att notera, att Hägglöf talar om att han från Moskva 1946 rapporterade en varning för ett kommande sovjetiskt maktövertagande, vilken varning avvisades av Östen Udén, som sade sig ha bättre källor. Detta är inte enda exemplet på att denne levde med sina förutfattade, välvilliga meningar om Sovjetunionen och dess politiska trovärdighet. Wallenbergaffären talar sitt tydliga språk.

Om det aktuella Polen finns hos Hägglöf ett avsnitt, som kan användas som uppslagsverk över vad som hänt där de senare åren och som är verkligt givande.

Det är angeläget att framhålla, att även om denna bok kan kritiseras, kan den också ge god behållning. Dessutom är allt som Hägglöf producerar välskrivet, om än ibland en aning precieöst (se tex en uppräkningslista av en rad tyska författare "... och - jag hade så glömt bort den mest kände - Jaroslav Hašek..."). En bok av honom ger en lättläst och, för att använda ett ord som passar sammanhanget, behaglig läsning.